

Соні та антропогенні пастки: особливості траплення

Ігор Лазарєв

Вільний дослідник (Луганськ)

e-mail: jsc.el.lazar@gmail.com; orcid: 0000-0001-6894-7354

LAZAREV, I. Dormice and anthropogenic traps: features of catching. — The author has identified and described regular cases of falling of forest dormice into PET bottles that the locals exhibit to collect birch sap. Such bottles often remain attached to trees for a long time and are not removed after the season from the side of the sap. Various animals fall into them, among which dormice are regularly observed. The author's experience of working with bottles for catching insects, which are filled with a special attractive and at the same time fixing solution based on wine or beer, with the addition of vinegar, salt and glycerine, is described. In such traps, also fixed on trees, the occurrence of dormice was twice as common as in the first case.

Вступ

Антропогенні пастки — явище відносно нове, проте давній фактор існування дикої фауни. Ідею антропогенних пасток та їх класифікацію викладено в огляді І. Загороднюка «Антропогенні пастки та виживання тварин у трансформованому середовищі» (2006). Різноманіття ситуацій, які фактично стають пастками для диких тварин, в урбанізованому середовищі надзвичайно велике. Значне воно і в природних середовищах, які зазнають великого антропогенного впливу і в яких присутність людей і продукovanого ними сміття стають додатковими важливими факторами в житті диких тварин. Значним є також вплив різних привнесених і створених людиною елементів середовища, зокрема ПЕТ-пляшок та інших пластикових виробів, ям, канав тощо.

У цьому повідомленні автором розглянуто випадки траплення соні лісової (*Dryomys nitedula*) в ПЕТ-пляшки, які використовують як посуд для збору березового соку, а також випадки атракції й потраплення сонь у пастки, спеціально створені для збору комах.

Матеріал

Випадки виявлення сонь лісових у ПЕТ-пляшках, закріплених на деревах (березах) для збирання березового соку, що традиційно практикують місцями в регіоні досліджень автора. Наведені матеріали стосуються тривалого періоду (з 2000 р.), проте системні спостереження проведено тільки в останні декілька років, зокрема у весняний період 2018–2021 рр.

Місце досліджень — околиці Луганська, в лісовому масиві за обласною лікарнею, відомому як Березовий гай (місцева назва «Березова роща»), у верхів'ях Калмицького яру (рис. 1). Тут автор розставляв пастки на комах і звертав увагу на вже виставлені місцевими жителями ПЕТ-пляшки для збору березового соку, оскільки в них також нерідко опинялися різні тварини.

Частота перевірок пасток складала раз на тиждень. У пастки для комах автор заливав біле вино з додаванням інгредієнтів, які протидіяли розкладанню біологічного матеріалу, у пропорції на 1 л вина або пива по 100 г солі, оцту та гліцерину. Такі пастки приваблювали гризунів. Загалом ця атракція є відомою і детально описана (Загороднюк 2017; Геряк & Халаїм 2020).

Загальний опис місцезнаходжень

У Луганську та околицях є кілька субпопуляцій сонь, автор спостерігає їх з 2000 року. Двома головними місцезнаходженнями є: 1) «Калмицький Яр», район села Розкішне та до самих садів; 2) район селища Видний за обласною лікарнею. Тут основна мова — про другу популяцію, розташовану в районі обласної лікарні. Селище Видне має декілька автобусних зупинок; навпроти однієї з таких зупинок із назвою «Завітна» є невеликий березовий гай, де місцеві жителі навесні практикують збирання соку. У цих самих місцях автор виставляв подібні пастки для лову комах.

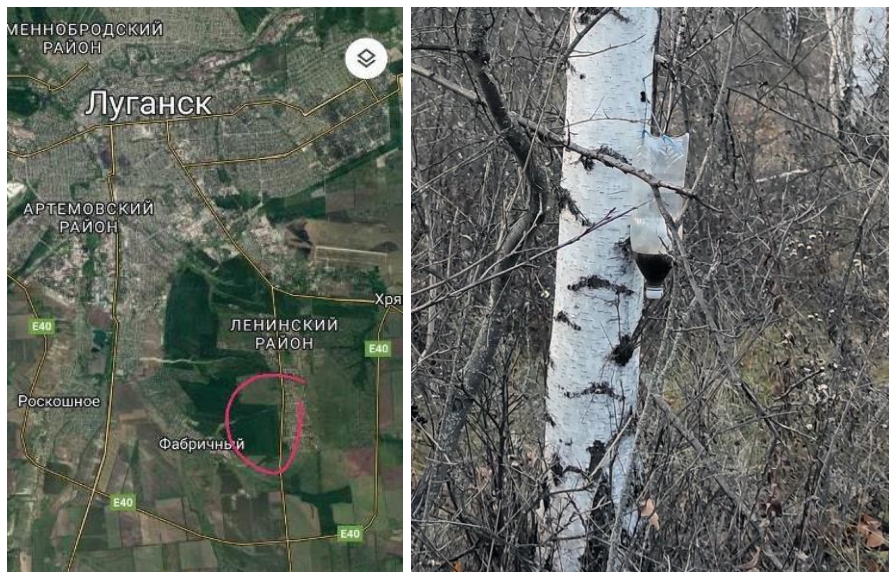


Рис. 1. Місцезнаходження, у яких були виявлені соні лісові: ліворуч — загальний вигляд району (ліворуч, червоним колом обведено урочище «Березовий гай»), праворуч — береза з ПЕТ-пляшкою для збору соку, куди потрапляють тварини (праворуч).

Потрапляння в пляшки з березовим соком

Для збору соку місцеві жителі прив'язують до дерев обрізані пляшки об'ємом 1,5–2,0 л, але з різних причин після наповнення не завжди забирають їх. Такі пляшки залишаються на деревах. Для сонь та інших мешканців лісу це виявляється пастками. Тварини, приваблені джерелом вологи і, мабуть, запахом бродіння соку, намагаються забратися всередину пляшок, але через гладкі стінки судини виявляються безпорадними і тонуть. Соні були частими жертвами. За один сезон на дюжину пасток автор виявляв двох сонь. Звідси, частота трапляння сонь може бути оцінена близько 15–17 тварин на 100 пасток за сезон (фактично за тиждень).

Пастки для лову комах

Автор практикує для збору комах пастки, які кріпляться до стовбурів листяних дерев на подібній висоті, 1,5 м, наповнені атрактантом на основі вина або пива (опис у методиці). Туди так само потрапляють і соні. У порівнянні з траплянням їх у пляшках з березовим соком атракція вином чи живим пивом виявляється більш виразною: тут на дюжину пасток виявляються 3–4 соні. Очевидно, їх приваблює саме запах бродіння вина.

Подяки

Автор вдячний своєму викладачеві у час навчання в університеті І. В. Загороднюку, з яким довелося почати співпрацю ще в шкільні роки, за сприяння у розвитку польових досліджень, увагу до цікавих знахідок і важливі обговорення.

Література

- Геряк, Ю., Є. Халаїм. 2020. Виявлення видів ссавців з прихованим способом життя методами лепідоптерологічних польових досліджень. *Theriologia Ukrainica*, **20**: 132–138. [CrossRef](#)
- Загороднюк, І. 2006. Антропогенні пастки та виживання тварин у трансформованому середовищі. *Трибуна–12. Матеріали Другої міжнародної конференції по дикій природі, посвященної пам'яті Ф. Р. Штильмарка*. Под ред. В. Е. Борейко. Лотос, Київ, 160–171.
- Загороднюк, І. 2017. Приманки для лову дрібних ссавців: універсальні та вибіркові. *Novitates Theriologicae*, **10**: 33–41.

Резюме

ЛАЗАРЄВ, І. Соні та антропогенні пастки: особливості трапляння. — Автором виявлено й описано регулярні випадки потрапляння сонь лісових у ПЕТ-пляшки, які місцеві жителі виставляють для збору березового соку. Такі пляшки часто надовго залишаються прикріпленими на деревах і не прибрані після сезону збору соку. Саме в них і потрапляють різні тварини, серед яких регулярно відмічаються і соні. Описано авторський досвід роботи з пляшками для лову комах, у які заливають спеціальний атрактивний і одночасно фіксуючий розчин на основі вина або пива, з додаванням оцту, солі та гліцерину. У таких пастках, також закріплених на деревах, трапляння сонь було удвічі частішим.